

DYPLOMACJA PUBLICZNA STANÓW ZJEDNOCZONYCH AMERYKI WOBEC BLISKIEGO I ŚRODKOWEGO WSCHODU CASUS 11 WRZEŚNIA 2001 ROKU

Stany Zjednoczone Ameryki podejmują, przybierającą rozmaite kształty i rozmiary, aktywność w poszczególnych rejonach globu. Oczywiście, aktywność ta ulegała, na przestrzeni lat, szeregu jakościowym i ilościowym przemianom. Uzasadnionym wydaje się być stwierdzenie, zgodnie z którym, katalizatorem owych przemian pozostawał, szeroko rozumiany, rozwój technologii komunikacyjnych, wykorzystywanych w procesie prowadzenia polityki zagranicznej państwa. Abstrahując od szczegółowych analiz przyczyn aktywności Waszyngtonu na arenie globalnej, uzasadnionym wydaje się wskazanie na te obszary świata, w których, z jednej strony, aktywność ta pozostaje przedmiotem szczególnego zainteresowania badaczy zagadnienia, a z drugiej, nosi znamiona działań określanых mianem dyplomacji publicznej. W tym kontekście, istotne miejsce zajmuje Bliski Wschód¹ i Środkowy Wschód² (Azja Środkowa), a w szczególności, społeczność muzułmańska zamieszkująca te obszary.

Adresatami działań składających się na dyplomację publiczną Stanów Zjednoczonych pozostają oczywiście również społeczeństwa Europy³, Dalekiego Wschodu i Ameryki Łacińskiej. Nie mniej jednak, z uwagi na fakt, że wydarzenia z 11 września 2001 roku stały się impulsem dla szczególnej aktywności USA w

¹ Kwestia określenia terytorialnych granic Bliskiego Wschodu stanowi przedmiot rozważań szeregu badaczy. Wśród dominujących ujęć zagadnienia wyróżnić można zarówno te definicje, włączające w obszar Bliskiego Wschodu, obok Arabii Saudyjskiej, Bahrajnu, Egiptu, Iraku, Iranu, Izraela, Jemenu, Jordanii, Kataru, Kuwejtu, Libanu, Omanu, Syrii i Zjednoczonych Emiratów Arabskich, również Afganistan, Cypr i Turcję (zob.: Arabowie. Słownik encyklopedyczny, pod red. M. M. Dziekana, Warszawa 2001, s. 113), jak i te, włączające w jego obszar również i kraje Maghrebu, Kaukazu oraz muzułmańskie republiki Azji Centralnej (zob.: B. Lewis, Bliski Wschód, Warszawa 1998, s. 43). Nie mniej jednak, na potrzeby podejmowanej analizy przyjmuje się, za L. Sykulskim, że mianem Bliskiego Wschodu określa się obszar o powierzchni ok. 9,7 mln km², położony na styku trzech kontynentów: Europy, Afryki i Azji, zamieszkiwany przez ponad 300 mln ludzi. Obszar ten obejmuje swym zasięgiem m. in.: Arabię Saudyjską, Autonomię Palestyńską, Bahrajn, Irak, Iran, Izrael, Jemen, Jordanię, Katar, Kuwejt, Liban, Oman, Syrię, Zjednoczone Emiraty Arabskie, zob.: L. Sykluski, Geopolityka, Słownik terminologiczny, s. 12. Uzasadnionym, w tym kontekście, wydaje się być podkreślenie faktu, że polskie określenie „Bliski Wschód” odnosi się do obszaru zwanego powszechnie, „Środkowym Wschodem” (Middle East), A. Dzisiów-Szuszeczykiewicz, Bliski Wschód – wyzwanie dla polskiej polityki zagranicznej, „Bezpieczeństwo Narodowe”, 2008, nr 7-8, s. 145.

² Mianem Środkowego Wschodu określa się obszar obejmujący swym zasięgiem terytoria państw, m. in.: Iranu (część jego terytorium), Afganistanu, Pakistanu, Indii, Nepalu, Mongolii, Kazachstanu, Kirgistanu, Tadżykistanu, Uzbekistanu, Turkmenistanu oraz terytorium Tybetu i Sinkiangu, L. Sykluski, dz. cyt., s. 96.

³ Po przełomie doby Jesieni Ludów chodzi tu, przede wszystkim, o społeczeństwa Europy Wschodniej.

obszarze Bliskiego i Środkowego Wschodu, to właśnie ona stanowić będzie przedmiot dalszych rozważań.

Zakres przedmiotowy podejmowanej analizy uzasadnia dokonanie kilku zabiegów. Po pierwsze, zarysowanie pojęcia dyplomacji publicznej jako nowej formy oddziaływania w przestrzeni międzynarodowej. Po drugie, dokonanie syntetycznej charakterystyki Bliskiego i Środkowego Wschodu, uwzględniającej najważniejsze elementy decydujące o ich specyfice i znaczeniu w wymiarze globalnym oraz wskazanie na priorytety aktywności Waszyngtonu podejmowanej na ich terenie. Głównym celem artykułu pozostaje natomiast zarysowanie procesu prowadzenia dyplomacji publicznej Stanów Zjednoczonych w odniesieniu do tych regionów⁴. Szczególne miejsce, w tym zakresie, zajmują programy wymiany naukowo-kulturalnej oraz, szeroko rozumiana, aktywność⁵, będąca udziałem reprezentantów państwa.

Materiałem badawczym podejmowanej analizy pozostają, przede wszystkim, dokumenty, opracowania i raporty podnoszące kwestie związane z amerykańską dyplomacją publiczną. Za równie istotne należy uznać materiały prezentowane na łamach witryn internetowych.

Dokonując syntetycznej analizy dorobku badaczy zagadnienia można pokusić się o stwierdzenie, zgodnie z którym, działania składające się na dyplomację publiczną posiadają szczególne znaczenie. Generalnie, ta nowa forma prowadzenia dyplomacji sprowadza się do oddziaływania na, szeroko rozumianą, opinię publiczną innych państw, inicjowanego przez instytucje władzy danego kraju.

Proces prowadzenia dyplomacji publicznej przebiega w oparciu o wykorzystanie konkretnych elementów. Przyjmując kryterium czaso- oraz kapitałochłonności, uzasadnionym wydaje się być wskazanie na przedsięwzięcia o długofalowym charakterze, wymagające znacznego nakładu środków finansowych i zasobów ludzkich. Tym samym, do tej grupy zaliczyć można, m. in.: oddziaływanie za pośrednictwem mediów masowych (telewizji, radia, Internetu, prasy) oraz placówek dyplomatycznych, prowadzenie programów wymiany naukowej i kulturalnej, organizowanie cyklicznych konferencji, seminariów, szkoleń, publikację książek i czasopism⁶.

Osobną grupę wydają się tworzyć inicjatywy, będące udziałem jednostek, niejednokrotnie skupiające na sobie uwagę opinii publicznej. W tym przypadku,

⁴ Uzasadnionym wydaje się być określenie Bliskiego Wschodu i Środkowego Wschodu mianem regionów geopolitycznych, zob.: L. Sykluski, dz. cyt., s. 84.

⁵ Zdaniem Philipa Seiba – profesora na University of Southern California, eksperta w zakresie dziennikarstwa, dyplomacji publicznej i stosunków międzynarodowych, dyrektora The USC Center on Public Diplomacy, autora szeregu prac z zakresu dyplomacji publicznej, „(...) efektywna dyplomacja publiczna może być prowadzona za pomocą prostego i jednoznacznego gestu”, U. S. Public Diplomacy Towards Africa Advanced By Obama's Gesture, <http://uscpublicdiplomacy.org/index.php/newswire/epdblog_detail/us_public_diplomacy_toward_afria_advanced_by_obamas_gesture/> (19.10.2010)

⁶ W tym kontekście, znaczenia nabiera definicja zaproponowana przez amerykański Departament Stanu, zgodnie z którą, dyplomacja publiczna odnosi się do „programów rządowych obliczonych na informowanie oraz wpływanie na opinię publiczną w innych krajach; jej głównymi instrumentami pozostają publikacje, filmy, wymiany kulturalne, radio i telewizja”, What is Public Diplomacy? <<http://www.publicdiplomacy.org/1.htm#defined>> (19.10.2010)

należałoby wskazać na, przede wszystkim, przybierającą różne kształty i rozmiary, aktywność decydentów politycznych oraz innych reprezentantów danego kraju, w większym bądź mniejszym zakresie, uzupełniającą, wpływającą na proces prowadzenia dyplomacji publicznej.

Poddając analizie priorytety działań składających się na dyplomację publiczną należy podkreślić prezentowanie i uzasadnianie celów polityki zagranicznej państwa, co, w większym bądź mniejszym zakresie, sprzyja realizacji jego interesów, w tym interesów związanych z oddziaływaniem w poszczególnych rejonach świata. Tego typu prawidłowość znajduje potwierdzenie w odniesieniu do Stanów Zjednoczonych Ameryki. Dyplomacja publiczna nie stanowi oczywiście, jak to określa William A. Rugh, „panaceum”, eliminującego krytycyzm wobec polityki Waszyngtonu⁷. Nie mniej jednak, odgrywa istotną rolę, jeśli brać pod uwagę niwelowanie, niejednokrotnie, wysuwanych wobec tej polityki zarzutów⁸.

Uzasadnionym wydaje się być stwierdzenie, zgodnie z którym, Bliski i Środkowy Wschód, pozostające obszarami o kluczowym znaczeniu dla realizacji amerykańskich interesów geopolitycznych, stanowią przedmiot szczególnego zainteresowania Waszyngtonu. Tym samym, USA jako mocarstwo światowe⁹, podejmują działania obliczone na zabezpieczenie swoich wpływów na ich obszarze.

Bliski Wschód pozostaje jednym z najbardziej niestabilnych politycznie regionów świata. Sytuacja ta stanowi wypadkową kilku czynników. Wśród nich, główne znaczenie odgrywają konflikty angażujące, nie tylko państwa położone na jego terytorium, ale i, szeroko rozumianą, społeczność międzynarodową. O specyfice Bliskiego Wschodu decyduje również liczba, zamieszkujących w jego granicach, muzułmanów¹⁰. Podobnie jak, charakterystyczny dla większości państw regionu, stosunkowo niski poziom rozwoju gospodarczego, brak swobód obywatelskich oraz znikomy udział kobiet w organizacji życia politycznego i społecznego.

Co szczególnie godne podkreślenia, Bliski Wschód to obszar występowania ogromnych złóż surowców energetycznych. Wydaje się to istotne, zwłaszcza, jeśli brać pod uwagę, obserwowany od końca lat 50-tych ubiegłego stulecia, dynamiczny wzrost zużycia ropy naftowej¹¹.

⁷W. A. Rugh, *Repairing American public diplomacy*
<http://www.arabmediasociety.com/articles/downloads/20090209134326_AMS7_William_Rugh.pdf>
(19.10.2010)

⁸Tamże.

⁹Por.: Z. Brzeziński, *Wielka szachownica*, Warszawa 1999, s. 24.

¹⁰ Procentowy udział wyznawców islamu w państwach położonych w regionie Bliskiego Wschodu przedstawia się następująco: Arabia Saudyjska – 100%, Bahrajn – 95%, Irak – 96%, Iran – 98%, Izrael – 17%, Jemen – 99%, Jordania – 96%, Katar – 80%, Kuwejt – 94%, Liban – 60%, Oman – 85%, Syria – 87%, Zjednoczone Emiraty Arabskie – 97%, www.wiez.com, A. S. Nalborczyk, *Muzułmanie na świecie* (20.10.2010), <http://izrael.org.il>, *Izraelskie dzieci Allacha – demografia* (20.11.2010)

¹¹ R. Ney, *Zasoby ropy naftowej, „Polityka energetyczna”, 2006, t. 9, s. 467.*

Tabela nr 1. Państwa o największych zasobach ropy naftowej w 2005 r.

Kraj	Zasoby (mld ton)	Udział światowy (%)
Arabia Saudyjska	36,3	22,0
Iran	18,9	11,5
Irak	15,5	9,6
Kuwejt	14,0	8,5
Zjednoczone Emiraty Arabskie	13,0	8,1

Źródło: R. Ney, Zasoby ropy naftowej, „Polityka energetyczna”, 2006, t. 9, s. 474.

Jak w wyniku z analizy danych zaprezentowanych w Tabeli nr 1, państwa położone na terytorium Bliskiego Wschodu zajmują pięć czołowych pozycji pod względem zasobów tego surowca. Są to: Arabia Saudyjska, Iran, Irak, Kuwejt oraz Zjednoczone Emiraty Arabskie. Generalnie, kraje regionu dysponują około 2/3 światowych rezerw ropy naftowej¹². Szczególnego podkreślenia, z uwagi na zakres przedmiotowy podejmowanej analizy, wymaga fakt, że państwem o największym zużyciu ropy pozostają Stany Zjednoczone Ameryki¹³.

Biorąc pod uwagę światowe zasoby gazu ziemnego, uzasadnionym wydaje się być stwierdzenie, zgodnie z którym, około połowy wszystkich złóż tego surowca występuje w obszarze Bliskiego Wschodu. Ich wielkość kształtuje się na poziomie około 72 mld³. Dwa kraje regionu: Iran oraz Katar dysponują około 2/3 bliskowschodnich złóż gazu¹⁴.

Środkowy Wschód, podobnie jak ma to miejsce w przypadku Bliskiego Wschodu, pozostaje przedmiotem szczególnego zainteresowania amerykańskiej administracji. Sytuacja ta stanowi rezultat szeregu uwarunkowań. Region, tworzony, w decydującej mierze, przez republiki dawnego ZSRR, pozostaje swojego rodzaju „tygłem” narodów i kultur. Podkreślenia wymaga również fakt występowania w basenie Morza Kaspijskiego złóż surowców energetycznych, t. j.: ropy naftowej, gazu ziemnego oraz uranu. Środkowy Wschód, z uwagi na demontaż dwubiegunowego podziału świata, to także region stojący przed koniecznością przyjęcia określonego modelu rozwoju politycznego, gospodarczego i społecznego.

Uzasadnionym wydaje się być stwierdzenie, zgodnie z którym, zarysowane powyżej, szczególne znaczenie Bliskiego i Środkowego Wschodu stanowi impuls dla aktywności USA przybierającej postać dyplomacji publicznej. Równocześnie, umożliwia realizację interesów geopolitycznych Waszyngtonu. Samo pojęcie „interesu geopolitycznego”, podobnie jak pojęcie „przewagi geopolitycznej” stosunkowo często wykorzystywane jest na potrzeby analiz o nachyleniu

¹² C. Bocheński, A. Bocheńska, Ocena zasobów ropy naftowej i perspektywy jej substytucji biopaliwami, „Motrol”, 2008, t. 10, s. 26.

¹³ R. Ney, dz. cyt., s. 484.

¹⁴ A. Dzisiów-Szuszykiewicz, dz. cyt., s. 147.

geopolitycznym. Nie mniej jednak, z uwagi na, z jednej strony, wielowymiarowość pojęcia interesu i, co z tym związane, niemożność przyjęcia jego określonej definicji, a z drugiej, powiązania refleksji natury geopolitycznej i politologicznej, uzasadnionym wydaje się być spojrzenie na interes geopolityczny poprzez pryzmat dwóch kwestii. Zamierzeniem autora nie pozostaje oczywiście wskazanie na całościowy sposób jego rozumienia. Bez wątpienia wymaga to pogłębionej refleksji ze strony badaczy zagadnienia. Nie mniej jednak, istotnym pozostaje, po pierwsze, podkreślenie wpływu „geografii” na osiąganie, realizację interesu geopolitycznego¹⁵. Po drugie, akcentowanie związku pomiędzy interesem a celem¹⁶, a w przypadku państwa, celami, priorytetami formułowanymi w odniesieniu do jego polityki zagranicznej. W kontekście, szczególnego znaczenia nabierają priorytety amerykańskiej polityki zagranicznej wobec Bliskiego i Środkowego Wschodu.

Tym samym, zaangażowanie Stanów Zjednoczonych Ameryki na Bliskim Wschodzie stanowi rezultat trzech czynników. Po pierwsze, decydującą rolę w tym zakresie odgrywają uwarunkowania natury gospodarczej: występowanie, wspomnianych już, złóż ropy naftowej i gazu ziemnego. Zwłaszcza, jeśli brać pod uwagę perspektywę „przecinania się” istotnych szlaków komunikacyjno-transportowych w regionie¹⁷ oraz konieczność zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego Waszyngtonu¹⁸. Równie istotnym wydaje się być geostrategiczne położenie regionu na styku trzech kontynentów oraz zlewisk dwóch oceanów i, co z tym związane, jego znaczenie dla USA jako gracza globalnego. Za trzecią kwestię decydującą o aktywności USA na Bliskim Wschodzie uznać można perspektywę urzeczywistnienia idei „Pax Americana”, pośrednio warunkującej utrzymanie dominacji Stanów Zjednoczonych w regionie.

Przybierającą, różnorodnie kształty i rozmiary, aktywność Waszyngtonu wobec Środkowego Wschodu również można określić poprzez pryzmat kilku

¹⁵ www.europesworld.org, D. P. Calleo, Why EU and US geopolitical interests are no longer the same (20.10.2010)

¹⁶ Związek ten, niejednokrotnie podnoszony na gruncie literatury politologicznej, opiera się na ogólnym założeniu, zgodnie z którym, interes to „świadome dążenie jednostki lub grupy do realizacji określonego celu”, R. Herbut, Interes polityczny – proces instytucjonalizacji polityki grup interesu oraz jej modele, w: Wprowadzenie do nauki o państwie i polityce, pod red. B. Szmulika, M. Żmigrodzkiego, Lublin 2002, s. 380.

¹⁷ Chodzi tu, m. in. o transport ropy naftowej drogą morską przez: Cieśninę Hormuz, Cieśninę Bab El-Mandab, Kanał Sueski.

¹⁸ Za podmioty bezpieczeństwa energetycznego można uznać państwa, zarówno te, posiadające deficyt złóż surowców energetycznych, jak i te, które te złoża eksportują. Uzasadnionym wydaje się być stwierdzenie, zgodnie z którym, bezpieczeństwo energetyczne państwa należy rozpatrywać poprzez próby „wyeliminowania (względnie ograniczenia) możliwości wykorzystania przez podmioty zewnętrzne ich statusu dostawcy energii w celu wywierania presji politycznej”, A. Gradziuk, W. Lach, E. Posel-Częścik, K. Sochacka, Co to jest bezpieczeństwo energetyczne państwa?, „Biuletyn PISM”, 2002, nr 103, s. 706-707. Wśród działań państwa obliczonych na eliminację (ograniczenie) takiej możliwości wymienić można, m. in.: dywersyfikację źródeł dostaw surowców energetycznych, tworzenie rezerw owych surowców, prowadzenie badań w zakresie ich oszczędnego wykorzystania, ograniczania dostępu do krajowego rynku energetycznego, zawieranie umów z dostawcami surowców energetycznych, przeprowadzanie interwencji wojskowej w sytuacji, gdy bezpieczeństwo dostaw surowców jest zagrożone za sprawą konfliktu w rejonie/państwie ich występowania, Tamże, s. 707.

głównych czynników. Podobnie, jak miało to miejsce w przypadku Bliskiego Wschodu, szczególną rolę odgrywa tu występowanie złóż surowców energetycznych¹⁹. Nie mniej jednak, nie bez znaczenia jest także, szeroko rozumiana, wielopłaszczyznowa rywalizacja o dominację w regionie tocząca się pomiędzy USA, Chinami i Rosją. Równie istotną, w tym kontekście, pozostaje kwestia zabezpieczenia operacji militarnych w Iraku i Afganistanie²⁰.

Nie mniej jednak, działania składające się na dyplomację publiczną, której adresatami pozostają społeczeństwa Bliskiego Wschodu i Azji Środkowej, stanowią, w decydującej mierze, rezultat wydarzeń z 11 września 2001 roku. Zwłaszcza, że wydarzenia te wyznaczyły trwałe paradygmat polityczny o strategicznym znaczeniu dla bezpieczeństwa Stanów Zjednoczonych Ameryki.

Atak na World Trade Center i Pentagon stał się impulsem dla redefinicji skali i sposobów zaangażowania USA w obszarze Bliskiego i Środkowego Wschodu. Biorąc pod uwagę jego strictly militarny aspekt, można pokusić się o stwierdzenie, zgodnie z którym, stał się on, w znacznej mierze, katalizatorem postrzegania Waszyngtonu przez międzynarodową opinię publiczną. Tym samym, decyzja o podjęciu działań obliczonych na walkę z międzynarodowym terroryzmem²¹, sankcjonowana mandatem ONZ²², wpłynęła na globalną percepcję USA. Uzasadnionym wydaje się być stwierdzenie, zgodnie z którym, przyczyniła się do wzrostu stopnia nastrojów antyamerykańskich na Bliskim i Środkowym Wschodzie.

¹⁹ Biorąc pod uwagę potrzeby energetyczne USA i państw UE, szczególnego znaczenia nabierają właśnie złoża ropy naftowej i gazu ziemnego występujące w obrębie basenu Morza Kaspijskiego. Dysponentami owych złóż pozostają Afganistan, Kazachstan i Turkmenistan, B. Janusz-Pawletta, *Zasoby Morza Kaspijskiego: wydobycie i transport do Europy. Aspekty prawno-międzynarodowy*, „Bezpieczeństwo Narodowe”, 2006, nr 1, s. 74. W tym kontekście, równie istotnymi pozostają drogi przesyłu ropy naftowej i gazu ziemnego, zarówno to istniejące, m. in.: ropociąg BTC (Baku – Tbilisi – Ceyhan), jak i projektowane, m. in.: gazociąg Nabucco (Azerbejdżan/Iran/Rosja/Turcja – Bułgaria – Rumunia – Węgry – Austria/Czechy).

²⁰ Z uwagi na położenie państw Środkowego Wschodu, a w szczególności Turkmenistanu (graniczy z Iranem i Afganistanem), Uzbekistanu (sąsiaduje z Afganistanem) oraz Kazachstanu (zajmuje miejsce w „sercu” kontynentu euroazjatyckiego, graniczy z Rosją i Chinami) uzasadnionym pozostaje pokreślenie ich znaczenia, nie tylko w zakresie zabezpieczenia operacji wojskowej w Iraku i Afganistanie, ale i również potencjalnej operacji w Iranie.

²¹ Terroryzm bywa definiowany w różnorodny sposób. Szerokie rozumienie pojęcia przedstawił T. Hanausek, według którego: „terroryzm jest planowaną, zorganizowaną i zazwyczaj ideologicznie uzasadnianą, a w każdym razie posiadającą polityczne podłoże działalność osób lub grup mającą na celu wymuszenie od władz państwowych, społeczeństwa lub poszczególnych osób – określonych świadczeń, zachowań lub postaw, a realizowaną w przystępnych formach obliczonych na wywołanie szerokiego i maksymalnie zastraszającego rozgłosu w opinii publicznej, oraz z reguły polegającą na zastosowaniu środków fizycznych, które często naruszają dobra osób postronnych, tj. takich, które nie dały wyrazu swemu negatywnemu nastawieniu do aktu terrorystycznego, jego celu lub uzasadnienia, ani nawet do określonej ideologii czy zapatrywań”, T. Hanausek, *Wybrane zagadnienia kryminalistycznej metodyki zwalczania terroryzmu*, w: *Terroryzm – aspekty prawno-międzynarodowe, kryminalistyczne i policyjne*, pod red. K. Stawika, Poznań 1993, s. 83.

²² Zob.: Resolution 1368 (2001) Adopted by the Security Council at its 4370th meeting, on 12 September 2001

<<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/533/82/PDF/N0153382.pdf?OpenElement>>
(18.10.2010)

Tym samym, rozpoczęcie operacji „Trwała Wolność” (Enduring Freedom, EF) na terenie Afganistanu oraz „Wolność dla Iraku” (Iraqi Freedom, IF) na terenie Iraku doprowadziło do radykalizacji postaw antyamerykańskich w tzw. państwach muzułmańskich²³. Szereg wątpliwości towarzyszyło również uchwaleniu tzw. Patriot Act²⁴. Podobnie, jak kolejnym informacjom obrazującym sytuację panującą na terenie więzienia w Guantanamo²⁵. Tym samym, inicjowana przez waszyngtońską administrację tzw. wojna z terroryzmem²⁶ umacniała negatywny wizerunek²⁷ USA wśród społeczności muzułmańskich Bliskiego i Środkowego Wschodu²⁸. Co więcej, to właśnie w krajach muzułmańskich wizerunek ten pozostawał szczególnie negatywny²⁹. Obok aktywności podejmowanej przez Biały Dom na polu bliskowschodniego procesu pokojowego stała się ona elementem w trwały sposób oddziałyującym na postawy opinii publicznej. Tego typu radykalizacja postaw pozostawała także udziałem tzw. diaspor muzułmańskich³⁰. Waszyngton stanął zatem przed koniecznością inicjowania działań obliczonych na kształtowanie pozytywnego wizerunku USA na Bliskim i Środkowym Wschodzie.

²³ Uzasadnionym wydaje się być dokonanie rozróżnienia, pomiędzy „państwem muzułmańskim”, a „państwem islamskim”. Pierwsze, odnosi się do państwa, w którym odsetek muzułmanów pozostaje dominujący. Z kolei drugie, pozostaje charakterystyczne dla państwa, którego legitymacja (system polityczny, gospodarczy, społeczny) oparta jest na islamie, A. Rabasa, C. Benard, P. Chalk, C. Christine Fair, T. W. Karasik, R. Lal, I. O. Lesser, D. E. Thaler, *The Muslim World after 9/11*, RAND Corporation 2004, s. 5. Przyjmując tego typu kryterium można stwierdzić, że są do państw muzułmańskich zaliczamy: Afganistan, Albanie, Algierię, Arabię Saudyjską, Bahrajn, Bangladesz, Burkina Faso, Czad, Dżibuti, Egipt, Etiopie, Gambię, Indonezję, Irak, Iran, Jemen, Jordanię, Kamerun, Katar, Kazachstan, Kirgistan, Komory, Kuwejt, Liban, Liberie, Libię, Malezję, Maledywy, Mali, Maroko, Mauretanie, Niger, Oman, Pakistan, Sahare Zachodnią, Syrię, Tadżykistan, Turcję, Turkmenistan, Uzbekistan, Zjednoczone Emiraty Arabskie.

²⁴ Zob.: *Uniting and Strengthening America by Providing Appropriate Tools Required to Intercept and Obstruct Terrorism (USA PATRIOT ACT) Act of 2001* <<http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/PLAW-107publ56/pdf/PLAW-107publ56.pdf>> (19.10.2010)

²⁵ Zob.: M. Tran, *FBI files detail Guantanamo torture tactics* <<http://www.guardian.co.uk/world/2007/jan/03/guantanamo.usa>> (19.10.2010)

²⁶ Określenie „wojna z terroryzmem”, wykorzystywane przez administrację prezydenta George’a W. Busha, stanowiło reakcję na wydarzenia z 11 września 2001 roku, J. Judis, *What is the „War on Terror?”* <<http://www.carnegieendowment.org/publications/index.cfm?fa=view&id=18409>> (19.10.2010)

²⁷ Na temat wizerunku państwa patrz: M. Ryniejska-Kiełdanowicz, *Kształtowanie wizerunku Polski w Unii Europejskiej*, w: *Kształtowanie wizerunku*, pod red. B. Ociepki, Wrocław 2005, s. 13-15.

²⁸ Wyniki badań na temat postrzegania Stanów Zjednoczonych Ameryki przez społeczeństwa tzw. krajów muzułmańskich przedstawia m. in.: M. Tessler, zob.: M. Tessler, *Public Opinion in the Arab and Muslim World: Informing U.S. Public Diplomacy*, w: *In the Same Light as Slavery: Strengthening International Norms against Terrorism*, pod red. J. McMillana, Washington 2007.

²⁹ R. S. Zaharna, *Obama, U.S. Public Diplomacy and the Islamic World*, s. 1 <<http://www.american.edu/soc/faculty/upload/Zaharna-public-diplomacy-islamic-world.pdf>> (19.10.2010)

³⁰ Poddając analizie kształtowanie postaw społeczności muzułmańskiej wobec USA należy wskazać również na diasporę muzułmańską, zamieszkuje terytorium: Australii, Austrii, Belgii, Kanady, Karaib, Danii, Francji, Hiszpanii, Holandii, Nowej Zelandii, Gujany, Jamajki, Niemiec, Norwegii, Rosji, Surinami, Szwecji, Stanów Zjednoczonych, Trynidadu, Wielkiej Brytanii, Włoch, A. Rabasa, C. Benard, P. Chalk, C. Christine Fair, T. W. Karasik, R. Lal, I. O. Lesser, D. E. Thaler, dz. cyt., s. 480-490.

Bezpośredniemu, militarnemu zaangażowaniu Waszyngtonu towarzyszył tym samym równoległe szereg przedsięwzięć składających się na „soft power”³¹, w tym na dyplomację publiczną. USA, jako mocarstwo aspirujące do miana światowego eksportera dobrobytu i demokracji, podejmowały tego typu przedsięwzięcia praktycznie na przestrzeni całej drugiej połowy ubiegłego stulecia. Decydowało o tym kilka czynników. Po pierwsze, dynamika zmian układu sił na arenie międzynarodowej, wyznaczana, kolejno, kształtowaniem dwubiegunowego podziału świata, implozją ZSRR oraz rosnącym znaczeniem państw Azji Południowo-Wschodniej. Po drugie, konieczność samookreślenia roli i miejsca Stanów Zjednoczonych na arenie globalnej oraz wypracowania stosunku do zachodzących w jej obrębie przemian, w tym przemian związanych z rozwojem procesów komunikowania międzynarodowego. Po trzecie, konieczność zabezpieczenia własnych, szeroko rozumianych, wpływów w poszczególnych rejonach świata.

W przypadku oddziaływania na postawy i opinie, będące udziałem społeczeństw Bliskiego i Środkowego Wschodu po 11 września 2001 roku, działania składające się na dyplomację publiczną, podobnie jak to miało miejsce w przypadku innych częściach globu, wynikały z przyjętych kierunków i priorytetów, szeroko rozumianej, polityki USA, analizowanej w wymiarze międzynarodowym. Wśród nich wymienić można, m. in. promocję, szeroko rozumianych, wartości i zasad demokratycznych³².

Szczególne znaczenie w procesie prowadzenia amerykańskiej dyplomacji publicznej posiadały, i nadal posiadają, społeczeństwa czterech państw Bliskiego i Środkowego Wschodu. Wśród nich wymienić można Irak, Afganistan, Pakistan oraz, w ograniczonym zakresie, Iran. Oczywiście, adresatami działań tego typu

³¹ J. S. Nye wskazał na trzy komponenty „soft power”: kulturę danego kraju, charakterystyczne dla niego ideały polityczne oraz realizowaną w praktyce politykę, J. S. Nye, *Soft power: jak osiągnąć sukces w polityce światowej?*, Warszawa 2007, s. 79.

³² Świadczą o tym, formułowane już po atakach na World Trade Centre i Pentagon, Narodowe Strategie Bezpieczeństwa Stanów Zjednoczonych Ameryki (The National Security Strategy of the United States of America, NSA) z roku 2002, 2006 i 2010. Strategie te akcentowały, przybierające różne formy, zaangażowanie USA w proces promocji, wolności i demokracji, t. j.: poszanowania godności człowieka; wolności przekonań, słowa, sumienia, wyznania; rozwoju instytucji demokratycznych, społeczeństwa obywatelskiego i wolności mediów; dostępu do informacji; praw kobiet i mniejszości, Zob.: The National Security Strategy of the United States of America, September 2002 <<http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/nsc/nss/2002/>> (19.10.2010), The National Security Strategy of the United States of America, September 2006 <<http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/nsc/nss/2006/>> (19.10.2010), The National Security Strategy, May 2010 <http://www.whitehouse.gov/sites/default/files/rss_viewer/national_security_strategy.pdf> (19.10.2010). Szczególne znaczenie „soft power” w procesie prowadzenia polityki zagranicznej państwa akcentowała strategia z roku 2006, sformułowana przez administrację prezydenta George’a W. Busha oraz strategia z roku 2010, stanowiąca efekt prac administracji Baracka Obamy. Tym samym, przywołując zaangażowanie USA w proces promocji demokracji i wolności, podkreślały one rolę, szeroko rozumianej, dyplomacji, w tym, dyplomacji publicznej, Zob.: R. H. Smith, *Public Diplomacy: Key Enabler of America’s National Security Strategy* <http://www.csl.army.mil/usacsl/Publications/infoaspowervol2/IAP2%20%20Section%20One%20%28%20Smith%29.pdf> (19.10.2010); J. Kiperska, *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego USA*, „Biuletyn Instytutu Zachodniego”, 2010, nr 40 <http://www.iz.poznan.pl/news/206_nr_40. *Strategia bezpieczeństwa narodowego USA.pdf*> (19.10.2010)

pozostaje również opinia publiczna innych krajów regionu. Nie mniej jednak, w przypadku trzech pierwszych, wymienionych powyżej państw, cechują się one szczególną intensywnością.

Oddziaływanie na opinię publiczną Iraku oraz Afganistanu wydają się być szczególnie istotne, zwłaszcza, jeśli brać pod uwagę skalę i zasięg militarnego zaangażowania Stanów Zjednoczonych na ich terenie. Na szczególną uwagę w tym kontekście zasługują również projekty związane z odbudową, szeroko rozumianej, infrastruktury gospodarczej, politycznej i społecznej tych dwóch państw³³. Zwłaszcza, jeśli brać pod uwagę wpływ tych projektów na kształt i charakter, dominujących wśród ich mieszkańców, postaw wobec USA.

Działania składające się na dyplomację publiczną podejmowaną na terytorium Pakistanu wynikają są m. in. za znaczenia tego kraju dla stabilności politycznej całego regionu i, co z tym związane, pozycji USA na Środkowym Wschodzie. Ponadto, motywowane są rolą Islamabadu w walce z afgańskimi terrorystami. W przypadku Iranu, można z kolei wskazać na próbę osłabienia oddziaływania skrajnie antyamerykańskiej retoryki, inicjowanej przez władze w Teheranie.

Istotnym wydaje być stwierdzenie, zgodnie z którym, dyplomacja publiczna USA wobec państw Bliskiego i Środkowego Wschodu prowadzona była jeszcze przed 11 września 2001 roku. Nie mniej jednak, to właśnie atak na World Trade Centre i Pentagon stał się impulsem dla ich intensyfikacji. Co więcej, wpłynął na sposób, w jaki, z jednej strony, administracja amerykańska, a z drugiej, badacze zagadnienia, zaczęli spostrzegać znaczenie procesu oddziaływania na opinię publiczną tych regionów.

Analiza procesu prowadzenia dyplomacji publicznej na Bliskim i Środkowym Wschodzie wymaga dokonania kilku zastrzeżeń. Tym samym, odwołując się do, zarysowanego we wcześniejszej części artykułu, rozumienia pojęcia, uzasadnionym wydaje się być stwierdzenie, zgodnie z którym, ta nowa forma oddziaływania w przestrzeni międzynarodowej przebiega w oparciu o wykorzystanie szeregu instrumentów. Abstrahując od przedstawienia specyfiki funkcjonowania systemu mediów masowych³⁴ oraz działalności placówek dyplomatycznych, istotnym pozostaje zarysowanie innych elementów decydujących o kształcie i charakterze dyplomacji publicznej. Oczywiście, funkcjonowanie systemu mediów masowych można uznać za szczególnie istotne, zwłaszcza, jeśli brać pod uwagę ich zasięg oddziaływania. Nie mniej jednak, nie bez znaczenia w tym zakresie pozostają również programy wymiany naukowej i kulturalnej, wpływające, w większym bądź mniejszym zakresie, na sposób postrzegania Stanów Zjednoczonych oraz prowadzonej przez Waszyngton polityki zagranicznej.

³³ Na temat odbudowy Iraku oraz Afganistanu patrz: W. Lach, Odbudowa Iraku – pierwsze przybliżenie, „Biuletyn PISM”, 2003, nr 24 (128); USAID/Afghanistan Strategy. Overview <<http://afghanistan.usaid.gov/en/Page.CountryOverview.aspx>> (20.10.2010)

³⁴ Szerzej na temat systemu mediów masowych realizujących zadania z zakresu dyplomacji publicznej USA patrz: K. Glinka, Media masowe jako instrument prowadzenia dyplomacji publicznej Stanów Zjednoczonych Ameryki, artykuł złożony do druku w: In Gremium. Studia na historię, kulturę i politykę, pod red. D. Dolańskiego, B. Nitschke.

Wśród nich, decydujące znaczenie odgrywa Program Fulbrighta (The Fulbright Program, FP). Co szczególnie godne podkreślenia, pozostaje on najstarszym amerykańskim przedsięwzięciem tego typu³⁵. Funkcjonowanie FP opiera się na prowadzeniu szerokiego programu stypendialnego, m. in.: dla studentów, nauczycieli, wykładowców i ekspertów³⁶.

Instytucją administrującą i wykonawczą FP pozostaje Bureau of Educational and Cultural Affairs (ECA), działające w ramach Under Secretary for Public Diplomacy and Public Affairs³⁷. Wydaje się, że włączenie ECA w struktury ministerstwa spraw zagranicznych świadczy o znaczeniu i roli programu w procesie prowadzenia dyplomacji publicznej USA. Generalne ramy FP określa natomiast Fulbright Foreign Scholarship Board (FSB), tworzona przez dwunastu członków mianowanych przez prezydenta³⁸. FSB sprawuje ostateczny nadzór nad realizacją FP.

ECA przygotowuje coroczny projekt budżetu programu, uwzględniający podział środków na realizację jego poszczególnych elementów. O wielkości nakładów finansowych przeznaczonych na funkcjonowanie FP decyduje Kongres³⁹. Nie mniej jednak, rządy państw uczestniczących w programie również przeznaczają fundusze obliczone na prowadzenie wymiany, m. in. za pośrednictwem Fulbright Commissions (FC)⁴⁰. Tym samym, w roku 2008 FP dysponował kwotą około 370 mln dolarów⁴¹. W porównaniu z latami ubiegłymi, uległa ona zwiększeniu (patrz: Tabela nr 2).

Tabela nr 2. Wysokość środków finansowych przeznaczonych na realizację Programu Fulbrighta w latach 2004-2008

Rok	Kwota (dolary)
2008	374.419.636
2007	349.143.140
2006	323.242.376
2005	273.596.792

³⁵ Program Fulbrighta ustanowiony został w 1946 r., I. A. Ward, The Fulbright Act, „Far Eastern Survey”, 1946, vol. 16, nr. 17 z 24.09.1947 r., s. 198.

³⁶ Zob.: Fulbright Program Grants <<http://fulbright.state.gov/grants/which-grant-is-right-for-me>> (19.10.2010)

³⁷ Funding and Administration <<http://fulbright.state.gov/funding.html>> (19.10.2010)

³⁸ Fulbright Foreign Scholarship Board <<http://fulbright.state.gov/fsb.html>> (19.10.2010)

³⁹ J. William Fulbright Foreign Scholarship Board 45th Annual Report 2008-2009, s. 64. <<http://fulbright.state.gov/uploads/ce/34/ce34fcd6b62b90e41d83d2b77ba1040d/2008-2009-Fulbright-Annual-Report.pdf>> (19.10.2010)

⁴⁰ Fulbright Commissions. Binational Partnerships <<http://fulbright.state.gov/participating-countries/fulbright-commissions>> (19.10.2010); Ogółem, funkcjonuje około pięćdziesięciu tego typu komisji. W ich skład wchodzi, w równych proporcjach, pracownicy amerykańskich ambasad (w tym Public Affairs Officer lub Cultural Affairs Officer, albo obaj) oraz przedstawiciele kraju, na którego terenie działają. W państwach, na terenie których nie powołano komisji, administracją programu zajmuje się Public Affairs Officer lub Cultural Affairs Officer, J. William Fulbright Foreign Scholarship Board 45th Annual Report 2008-2009, s. 64.

<<http://fulbright.state.gov/uploads/ce/34/ce34fcd6b62b90e41d83d2b77ba1040d/2008-2009-Fulbright-Annual-Report.pdf>> (19.10.2010)

⁴¹ Tamże, s. 67.

Źródło: J. William Fulbright Foreign Scholarship Board 45th Annual Report 2008-2009, <<http://fulbright.state.gov/uploads/ce/34/ce34fcd6b62b90e41d83d2b77ba1040d/2008-2009-Fulbright-Annual-Report.pdf>> (19.10.2010); J. William Fulbright Foreign Scholarship Board Annual Report 2007-2008 <<http://fulbright.state.gov/uploads/zC/IE/zCIEN74FYW9b1V5dmNiKKw/FSB-07-08-Report.pdf>> (19.10.2010); J. William Fulbright Foreign Scholarship Board Annual Report 2006-2007 <<http://fulbright.state.gov/uploads/YQ/vs/YQvs6bMPaJ03oxoBm1u3Sg/Annual-Report-FINAL-Fulbright-2006-2007.pdf>> (19.10.2010); J. William Fulbright Foreign Scholarship Board Annual Report 2005-2006 <http://fulbright.state.gov/uploads/Jr/d3/Jrd3von8xcR6zrJY6aMddw/full_report.pdf> (19.10.2010); J. William Fulbright Foreign Scholarship Board Annual Report 2005-2006 <http://fulbright.state.gov/uploads/Zq/6u/Zq6u30XvNjdc6B5I6_NBzw/report_0405.pdf> (19.10.2010)

Organem odpowiedzialnym za realizację programu, obok ECA, pozostaje również The U. S. Department of Education⁴². Co więcej, działania na polu implementacji FP, zarówno w Stanach Zjednoczonych, jak i poza granicami kraju, podejmują także inne instytucje⁴³.

Uzasadnionym pozostaje stwierdzenie, zgodnie z którym, Program Fulbrighta obejmuje swym zasięgiem praktycznie wszystkie państwa Bliskiego i Środkowego Wschodu. Biorąc pod uwagę kraje, szczególnie istotne z punktu widzenia zaangażowania Stanów Zjednoczonych po 11 września 2001 roku, tj. Iraku, Afganistanu oraz Pakistanu można pokusić się o wskazanie na kilka kwestii.

Po pierwsze, godne podkreślenia pozostają dziedziny, w ramach których naukowcy pochodzący z Bliskiego i Środkowego Wschodu mogą podejmować badania na amerykańskich uniwersytetach. W przypadku Irakijczyków są to, m. in.: inżynieria, filologia angielska, zarządzanie, ekonomia, rolnictwo⁴⁴. Uzasadnionym wydaje się być stwierdzenie, zgodnie z którym, dziedziny te posiadają duże znaczenie, jeśli brać pod uwagę, wspomniany wcześniej, program odbudowy infrastruktury gospodarczej Iraku.

Po drugie, Pakistan, jako jeden z trzech krajów, po pierwsze, objętych FP, kluczowych po drugie, kluczowych z punktu widzenia realizacji zadań składających się na dyplomację publiczną w obszarze Bliskiego i Środkowego Wschodu, uznać można za państwo, w którym program realizowany jest w największej skali. Prawidłowość ta dotyczy ilości przyznawanych grantów⁴⁵.

Po trzecie, atak na WTC i Pentagon stał się przyczyną do wzmożonej realizacji programu w stosunku do mieszkańców Iraku, Afganistanu oraz Pakistanu. Oczywiście, FP obejmował swym zasięgiem te państwa już w latach

⁴² Tamże.

⁴³ Chodzi tu m. in. o: The Institute of International Education (IIE), The Institute of International Education (CIES), Academic and Professional Programs for the Americas (LASPAU), America Mideast Educational and Training Services (AMIDEAST), Academy for Educational Development (AED).

⁴⁴ 2010 Fulbright Visiting Scholar Program <<http://iraq.usembassy.gov/iraq/fulbright/2011-fulbright-visiting-scholar-program.html>> (19.10.2010)

⁴⁵ J. William Fulbright Foreign Scholarship Board 45th Annual Report 2008-2009, s. 79.

<<http://fulbright.state.gov/uploads/ce/34/ce34fcd6b62b90e41d83d2b77ba1040d/2008-2009-Fulbright-Annual-Report.pdf>> (19.10.2010)

wcześniejszych. Przykładowo, w przypadku Pakistanu realizowany był począwszy od roku 1951⁴⁶, a Afganistanu – 1952⁴⁷. Nie mniej jednak, w związku z rosnącą skalą bezpośredniego, militarnego zaangażowania USA w obszarze Bliskiego i Środkowego Wschodu, zdecydowano o wznowieniu FP w odniesieniu do Iraku oraz Afganistanu (w obu przypadkach począwszy od roku 2003⁴⁸). Decyzja o wznowieniu programu wymiany naukowo-kulturalnej, z jednej strony, wpisywała się w szerszy kontekst działań wobec mieszkańców tzw. państw muzułmańskich, a z drugiej, odnosiła się również do innych krajów regionu, m. in. Arabii Saudyjskiej⁴⁹.

Tabela nr 3. Państwa objęte Programem Fulbrighta według regionów

Region	Państwo
Bliski Wschód	Arabia Saudyjska
	Autonomia Palestyńska
	Bahrajn
	Irak
	Iran
	Izrael
	Jemen
	Jordania
	Katar
	Kuwejt
	Liban
	Oman
	Syria
	Zjednoczone Emiraty Arabskie
	Środkowy Wschód
Indie	
Kazachstan	
Kirgistan	
Mongolia	
Nepal	
Pakistan	
Uzbekistan	
Tadżykistan	
Turkmenistan	

Źródło: Participating Countries. Middle East and North Africa <<http://fulbright.state.gov/participating-countries/middle-east-and-north-africa.html>> (19.10.2010); Participating Countries. South and Central Asia <<http://fulbright.state.gov/participating-countries/middle-east-and-north-africa.html>> (19.10.2010)

⁴⁶ Participation Countries. Pakistan <<http://fulbright.state.gov/participating-countries/south-and-central-asia/pakistan.html>> (18.10.2010)

⁴⁷ Participation Countries. Afganistan <<http://fulbright.state.gov/participating-countries/south-and-central-asia/afghanistan.html>> (18.10.2010)

⁴⁸ Participation Countries. Iraq <<http://fulbright.state.gov/participating-countries/middle-east-and-north-africa/iraq.html>> (18.10.2010); Participation Countries. Afganistan <<http://fulbright.state.gov/participating-countries/south-and-central-asia/afghanistan.html>> (18.10.2010)

⁴⁹ J. Grgory Payne, President Barack Obama: Advocate of Grassroots Public Diplomacy, “Tripodos”, 2009, nr 24, s. 27 <<http://www.tripodos.com/pdf/M04.pdf#77>> (19.10.2010)

Program Fulbrighta nie pozostaje jedynym przedsięwzięciem tego typu obliczonym na realizację zadań składających na amerykańską dyplomację publiczną. Równolegle do niego, funkcjonuje m. in.: Kennedy-Lugar Youth Exchange and Study (YES) Program, adresowany do uczniów szkół średnich z tzw. krajów muzułmańskich⁵⁰, English Access Microscholarship Program, obliczony, zarówno na pogłębianie znajomości języka angielskiego, jak i poznanie amerykańskiej kultury i, typowych dla USA, wartości⁵¹ oraz Edward R. Murrow Program for Journalists, cieszący się zainteresowaniem, znajdujących się u progu zawodowej kariery, dziennikarzy⁵². Co szczególnie godnie podkreślenia, wszystkie, wymienione powyżej programy wymiany naukowo-kulturalnej, adresowane są do mieszkańców większości państw Bliskiego i Środkowego Wschodu.

Oprócz oddziaływania za pośrednictwem mediów, programów wymiany naukowej i kulturalnej oraz skoordynowanej, długofalowej działalności podejmowanej przez oficjalne przedstawicielstwa, elementem wpływającym na amerykańską dyplomację publiczną pozostaje aktywność reprezentantów USA różnego szczebla. Na tym gruncie, obserwować można stosunkowo dużą, jakościową zmianę, zwłaszcza, jeśli porównywać ze sobą postrzeżenie prezydentury George'a Busha i Bracka Obamy.

Różnica pomiędzy stylem prowadzenia amerykańskiej dyplomacji publicznej w latach 2000-2008 oraz po roku 2008 sprowadza się nie tylko do rozłożenia akcentów na gruncie eksponowania konkretnych wydarzeń i inicjatyw będących udziałem przedstawicieli waszyngtońskiej administracji różnego szczebla, m. in.: wizyt zagranicznych, spotkań, przemówień, wywiadów telewizyjnych i prasowych, ale wpisuje się w szerszy kontekst sposobu prowadzenia polityki w obszarze Bliskiego i Środkowego Wschodu. Co prawda, to administracja prezydenta Busha zdecydowała o intensyfikacji działań na gruncie dyplomacji publicznej, m. in. w zakresie, zarysowanej powyżej, wymiany naukowo-kulturalnej. Nie mniej jednak, praktycznie przez cały okres prezydentury Busha, USA towarzyszył negatywny wizerunek w tzw. państwach muzułmańskich⁵³.

Na szczególną uwagę, w tym kontekście, zasługuje zwłaszcza retoryka, będąca udziałem Obamy. Za przykład posłużyć może tu jego pierwszy wywiad po objęciu urzędu prezydenta USA, udzielony telewizji Al Arabia⁵⁴. Już sam fakt wyboru arabskojęzycznej stacji w decydującym zakresie określał zmianę na gruncie prowadzenia dyplomacji publicznej wobec tzw. państw muzułmańskich. Podobnie, jak przemówienie z czerwca 2009 roku, wygłoszone na Uniwersytecie w Kairze, w którym, z jednej strony, Obama podkreślał osobisty szacunek dla islamu i jego wyznawców, a z drugiej, wskazywał na skalę i zakres finansowego wsparcia dla

⁵⁰ Kennedy-Lugar Youth Exchange and Study (YES) Program

<<http://exchanges.state.gov/youth/programs/yes.html>> (19.10.2010)

⁵¹ English Access Microscholarship Program <<http://exchanges.state.gov/english/teaching/eam.html>> (19.10.2010)

⁵² Edward R. Murrow Program for Journalists <<http://exchanges.state.gov/ivlp/murrow.html>> (19.10.2010)

⁵³ R. S. Zaharna, dz. cyt.

⁵⁴ President gives first interview since taking office to Arab TV. Obama tells Al Arabiya peace talks should resume <<http://www.alarabiya.net/articles/2009/01/27/65087.html>> (19.10.2010)

Afganistanu i Pakistanu⁵⁵. Uzasadnionym wydaje się być zatem stwierdzenie, zgodnie z którym, aktywność Obamy, podejmowana na gruncie dyplomacji publicznej, pozostaje elementem obliczonym na zmianę wizerunku Stanów Zjednoczonych, w tym, wśród społeczeństw Bliskiego i Środkowego Wschodu. Oczywiście, sytuacja ta dotyczy również całego szeregu innych reprezentantów Waszyngtonu niższego szczebla.

Rola i znaczenie USA na arenie międzynarodowej determinują skalę i zakres działań administracji amerykańskiej, obliczonych na prowadzenie dyplomacji publicznej. Zwłaszcza, jeśli brać pod uwagę fakt, że, z jednej strony, wydarzenia z 11 września 2001 roku, a z drugiej, zaangażowanie Waszyngtonu w rejonie Bliskiego i Środkowego Wschodu, w znaczący sposób wpłynęły na postrzeganie priorytetów polityki zagranicznej Stanów Zjednoczonych.

Abstrahując do szczegółowych rekomendacji, wysuwanych w odniesieniu do przedsięwzięć składających się na dyplomację publiczną USA, koniecznym pozostaje podkreślenie znaczenia jednej kwestii. Mianowicie, związku pomiędzy tą nową formą oddziaływania w przestrzeni międzynarodowej, a realnymi działaniami określającymi kształt polityki zagranicznej państwa. Tym samym, o efektywności dyplomacji publicznej można mówić wówczas, gdy wpisuje się ona w szerszy kontekst kierunków, priorytetów tej polityki. Innym słowy, dyplomacja tego typu powinna wspierać proces kształtowania i prowadzenia polityki zagranicznej, stanowić jego część składową. W przypadku braku takiej zależności, nie koresponduje one z inicjatywami obliczonymi na realizację interesów państwa. Co więcej, nie pozostaje instrumentem służącym realizacji tych interesów. Prawidłowość ta znajduje potwierdzenie również w przypadku Stanów Zjednoczonych Ameryki.

SUMMARY

U. S. Public Diplomacy in The Middle East and Central Asia. The Casus of September 11, 2001

The Middle East and Central Asia constitute the especially important areas, taking into account the process of conducting US public diplomacy. It is the result of a number of factors. The most important one are the events of September 11, 2001 which are the cause for, on the one hand, the direct military engagement of Washington in those regions and, on the other hand, the increase in anti-American feelings in so-called Muslim countries. Thereby it seems to be justifiable to present the chosen instruments of conducting US public diplomacy in the Middle East and Central Asia, along with the priorities of American foreign policy regarding those regions.

⁵⁵ Barack Obama speech: the full transcript
<<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/northamerica/usa/barackobama/5443448/Barack-Obama-speech-the-full-transcript.html>> (19.10.2010)